

شجره‌نامه طریقتی در سنگ نگاره ستون ایپلیک

از سده نهم هجری

(مسجد شیخ بابا - مراغه)

افسانه حصیری

مقدمه

یکی از مساجد باستانی مراغه، مسجد شیخ بابا است. این مسجد در سده نهم هجری توسط یکی از عرفا بنا شده است. این مسجد یک ستون سنگی استوانه‌ای به نام «ستون ایپلیک» دارد و متشکل از بیست طبقه سنگ روی هم به ارتفاع پنج متر و محیط آن ۱۸۶ سانتیمتر است. ۶۰ سانتیمتر از پایین ستون صاف و بدون نوشته است و بالای آن حدود ۱۶۰ سانتیمتر نوشته‌ای به خط زیبای ثلث دارد که در بردارنده نام سلسله مشایخ مراد است.

بانی مسجد فتح‌الله بن حاجی خلیل‌الله بن عبیدالله، مرید با واسطه کمال‌الدین شیخ بابا، مسجد را در سال ۸۶۴ ه.ق. به نام شیخ بابا بنا کرده است. در این سنگ نام مشایخ و مرادهای شیخ بابا و خود بانی ذکر گردیده و به ترتیب از حضرت رسول اکرم (ص) و حضرت علی (ع) آغاز شده و به نام شیخ ابراهیم ختم گردیده است. پاره‌ای از نوشته‌های ستون هنگام تجدید بنا و تعمیر مسجد فرو ریخته است؛ آنچه خوانده می‌شود، چنین است:

«... فی متابعه الانبیاء و الاولیاء، سیدنا کمال‌الدین و مولانا فخرالله و الدین شیخ بابا، هذه سلسله المشایخ رحمهم‌الله... حضرت رسالت علیه‌السلام، امیرالمؤمنین علی کرم‌الله وجهه، شیخ حبیب بصری عجمی، شیخ داود طایبی، شیخ معروف کرخی، شیخ سری سقطی، شیخ جنید بغدادی، شیخ شمس‌الدین دینوری، شیخ

۱. این ستون اکنون به موزه تخصصی ایلخانی مراغه انتقال یافته و در آنجا نگهداری می‌شود.

احمد قاضی دینوری، قاضی امام احمد بن محمد، شیخ ابی النجیب عبدالقادر سهروردی، شیخ قطب‌الدین احمد ابهری، شیخ رکن‌الدین محمد سجاسی، شیخ شهاب‌الدین محمود تبریزی، سید جمال‌الدین، شیخ ابراهیم زاهد الجیلی، شیخ بابا، شیخ مصطفی، شیخ یعقوب، شیخ...، شیخ ابراهیم. امر بعمارہ هذا المسجد المبارکہ فتح الله بن حاجی خلیل الله بن عبیدالله التابانی فی تاریخ سنہ اربع و ستین و ثمانمائه. عمل علی حجار کتیبہ جلال‌الدین شیخ مجاہد، شیخ بایزید، شیخ شہاب‌الدین».

پس معلوم می‌گردد که نویسندهٔ خط ستون، جلال‌الدین و حجار آن علی نام داشته است. علاوه بر این ستون ارزشمند، دو قطعه سنگ قبر مرمرین بلند حجاری شده در دو سوی محراب مسجد نصب گردیده که هر دو کتیبه و نقش‌هایی دارند. یکی متعلق به یکی از امرا یا پهلوانان و دیگری متعلق به قبر شیخ گلابی است.

تاریخ فوت صاحبان هر دو قبر که حتماً بر دو سنگ منقوش بوده در زیر بنا مانده است. کتیبهٔ قبری به دیوار غربی مسجد نصب شده که صاحب آن در سال ۱۳۰۶ هـ.ق. درگذشته است.

قطعه سنگ‌های مرمرین

پیام بهارستان / ۲۶، س. ۲، ش. ۷ / بهار ۱۳۸۹

کتیبه قبری

نمای سر در مسجد شیخ بابا